

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2025-02-26

Ärendenummer GSF-2025-00550

Handläggare

Amanda Andersson

E-post amanda.2.andersson@grundskola.goteborg.se

Yttrande över förslag på Göteborgs Stads plan mot rasism 2025-2028

Förslag till beslut

I grundskolenämnden,

1. Grundskolenämnden avstyrker *Göteborgs Stads plan mot rasism 2025-2028* och översänder förvaltningens tjänsteutlåtande, daterat 2025-02-26, som sitt yttrande till kommunstyrelsen.

Sammanfattning

Grundskolenämnden har ombetts yttra sig över förslag till Göteborgs Stads plan mot rasism 2025-2028. Syftet med planen är att bidra till förflyttningar inom kommunala verksamhetsområden där det finns en särskilt utpekad utsatthet av rasism för minoritetsgrupper och där arbetet mot rasism behöver ta steg framåt.

Rasism och dess varierade uttryck påverkar individers och gruppers vardagsliv på olika sätt i mötet med många samhällsområden, varav flera är inom stadens ansvar. Planen fokuserar på fem fokusområden där staden behöver stärka arbetet mot rasism av vilka skola och förskola är ett område.

Grundskoleförvaltningen har fokuserat på de åtgärder i planen som rör förvaltningens ansvar. Grundskoleförvaltningen upplever planens styrning som stelbent då den slår fast relativt detaljerade åtgärder och insatser som förvaltningen ska arbeta med under lång tid, i stället för att utgå ifrån kärnverksamhetens lokala förutsättningar och identifierade behov.

Den dubbla styrstrukturen, nationell reglering i lag och förordningar samt den kommunala styrningen genom kommunala mål och styrdokument, kan skapa en överstyrning som framstår som ineffektiv. Planens krav på uppföljning riskerar att generera en ökad mängd administration. De föreslagna åtgärderna är i huvudsak identiska med förslaget till plan för att förbättra hbtqi-personers livsvillkor, 2025-2028 vilket även det riskerar att bidra till otydlig och ineffektiv styrning.

Förvaltningens bedömning är att planen ska avstyrkas.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Utifrån de nationella regleringarna i skolförfattningarna arbetar grundskoleförvaltningen aktivt med värdegrundsfrågor. Det arbetet pågår och finansieras inom befintlig ekonomisk ram.

Prognoser från statistiska centralbyrån (SCB) och stadsledningskontoret pekar mot en allt lägre befolkningstillväxt och minskat behov av skolplatser de kommande åren. Den förändrade elevsammansättningen kommer att få effekt på huvudmannanivå gällande fördelning av övergripande kostnader i förvaltningen och sammanfaller med kraftigt stigande lokalkostnader. Förvaltningens samtliga verksamheter kommer att behöva göra Anpassningar i förhållande till en lägre budgetram.

I stället för att utgå ifrån kärnverksamhetens identifierade och föränderliga behov styr de föreslagna åtgärderna vad och hur grundskoleförvaltningen ska arbeta mot rasism de kommande åren på ett sätt som gör det svårt att anpassa och individuellt utforma åtgärder. Det finns en överhängande risk för att fokus hamnar på att följa upp planen i stället för att arbeta utifrån lokala förutsättningar och behov.

Förutom denna plan, har ytterligare två styrdokument remitterats till grundskolenämnden, Göteborgs Stads riktlinje för arbetet med mänskliga rättigheter och likvärdig service samt Göteborgs Stads plan för att förbättra hbtqi-personers livsvillkor 2025–2028. De föreslagna åtgärderna i planen är i huvudsak identiska med de som föreslås i plan för att förbättra hbtqi-personers livsvillkor 2025-2028. Uppföljning kommer öka administrationen och grundskoleförvaltningen bedömer att planen kommer att innebära ett kostnadsdrivande dubbelarbete.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Syftet med planen är att bidra till förflyttningar inom kommunala verksamhetsområden där det finns en särskilt utpekad utsatthet av rasism för minoritetsgrupper och där arbetet mot rasism behöver ta steg framåt. Rätten att känna sig trygg och inkluderad i skolan och förskolan gäller alla barn. Elevers utsatthet, eller risk för utsatthet för hat, hot, mobbing och våld har kopplingar till nedsatt psykisk och fysisk hälsa samt försämrad skolgång och utbildning.

Bedömning av barnets bästa

Sedan den 1 januari 2020 är barnkonventionen en del av svensk lag. Enligt artikel 2 i FN:s barnkonvention är alla barn lika mycket värda och har samma rättigheter, ingen får diskrimineras.

Rädda Barnen publicerade 2021 rapporten *Vuxna- Vad gör dom? Barns röster om rasism i skolan*. Rapporten visar att barn utsätts för rasism i flera olika miljöer, men skolan framstår som en särskilt utsatt plats. Cirka hälften av barnen har bevittnat rasistiska händelser i skolan. Barn är medvetna om sina rättigheter enligt barnkonventionen men upplever att vuxna inte alltid lever upp till dessa. Det gäller särskilt när det kommer till att skydda barn från rasism och att lyssna på deras erfarenheter.

Barn med utländsk bakgrund och barn som är troende muslimer är överrepresenterade bland de som uppger att de blivit diskriminerade eller trakasserade. Minoritetstress är en tydlig faktor som påverkar barn med utländsk bakgrund. Vuxna i barnens närhet, både i skolan och i andra sammanhang, uppfattas ofta som passiva och saknar de verktyg som krävs för att kunna motverka rasism. Barn känner sig inte alltid lyssnade på eller tagna på allvar när de berättar om sina erfarenheter.

För att skapa och upprätthålla trygga och goda studiemiljöer som möjliggör en demokratisk undervisning är ett genomgripande och medvetet värdegrundsarbete av största vikt. De föreslagna åtgärderna ligger i linje med skolans grunduppdrag. Förvaltningen arbetar aktivt med demokrati och värdegrund och det pågår ett utvecklingsarbete inom området.

Samverkan

Information och dialog i särskild samverkansgrupp (SSG) organisation och budget, den 7 april 2025. Information på förvaltningens samverkansgrupp (FSG) den 12 maj 2025.

Bilagor

1. Göteborgs Stads plan mot rasism 2025-2028

Ärendet

Grundskolenämnden har ombetts att yttra sig över förslag till Göteborgs Stads plan mot rasism 2025–2028. Stadsledningskontoret har bitt om att särskilt få svar på vilka resursmässiga förutsättningar berörda nämnder har att genomföra de föreslagna åtgärderna.

Remissvaret ska ha kommit in till stadsledningskontoret senast den 30 maj 2025.

Beskrivning av ärendet

Kommunstyrelsen har remitterat förslag på tre styrdokument till grundskolenämnden för yttrande:

- riktlinje för arbetet med mänskliga rättigheter och likvärdig service
- plan för att förbättra hbtqi-personers livsvillkor 2025–2028 samt
- plan mot rasism 2025–2028.

Dessa dokument har stort överlapp och deras effekter på styrning och ökad administration bör därför ses i en helhet.

Syftet med plan mot rasism 2025-2028 är att bidra till förflyttningar inom kommunala verksamhetsområden där det finns en särskilt utpekad utsatthet av rasism för minoritetsgrupper och där arbetet mot rasism behöver ta steg framåt. Åtgärderna förväntas förstärka stadens möjlighet att genomföra sina grunduppdrag på ett likvärdigt sätt i enlighet med internationella konventionsåtaganden och svensk lagstiftning.

Varje nämnd med utpekad ansvar i planen ansvarar för implementeringen i den egna organisationen och genomförandet av respektive åtgärd. Ansvariga nämnder ansvarar för att följa upp tilldelade åtgärder. Varje förvaltning ska årligen rapportera genomförandet till sin nämnd. Kommunstyrelsen ansvarar för en samlad uppföljning av planen. En väsentlig del av uppföljningen ska redogöra för berörda minoriteters upplevelser av resultatet av genomförda åtgärder.

Rasism och dess varierade uttryck påverkar individers och gruppers vardagsliv på olika sätt i mötet med många samhällsområden varav flera är inom stadens ansvar. Utifrån dialoger och samråd med berörda minoritetsgrupper och rapporter och forskning inom rasismområdet, fokuserar planen på fem fokusområden där staden behöver stärka arbetet mot rasism. Dessa är:

- Skola och förskola
- Brottsförebyggande samt tillits- och trygghetsskapande arbete
- Vård, omsorg och stöd
- Kultur och mötesplatser
- Dialog och involvering

Åtgärder som bland annat grundskolenämnden föreslås att ansvara för:

- Skolledarna (rektorer och biträdande rektorer) på samtliga skolor och förskolor ska under planperioden förstärka sina kunskaper om olika diskrimineringsgrunder och minoritetsgrupper i syfte att utveckla demokrati- och värdegrundsarbetet på sina respektive förskolor och skolor.

- Skolledarna ska i framtagandet av plan mot diskriminering och kränkande behandling säkerställa att samtliga diskrimineringsgrunder och nationella minoritetsperspektiv ingår i kartläggningar, analys, åtgärder och uppföljning.
- Grundskoleförvaltningen och utbildningsförvaltningen ska göra årliga sammanställningar och analys av samtliga skolors planer mot diskriminering och kränkande behandling. Sammanställningarna ska utgöra ett underlag för förvaltningarnas arbete mot diskriminering och för att öka likvärdigheten mellan skolor.
- Grundskoleförvaltningens centrala elevhälsa ska bistå med kunskap om minoritetsgruppers olika utsattheter och utgöra ett stöd när åtgärder tas fram i arbetet mot diskriminering och kränkande behandling.
- Minoriteters högtidsdagar och minnesdagar ska uppmärksammas och synliggöras i stadens verksamheter inom äldreomsorgen samt förskolor och skolor.

Förvaltningens bedömning

Skolans värdegrundsuppdrag, som regleras i skollagen (2010:800) och genom läroplanerna, syftar till att fostra elever till ansvarsfulla samhällsmedborgare som respekterar demokrati, mänskliga rättigheter och allas lika värde. Genom uppdrag i skollag och diskrimineringslagen (2008:567) har skolan en tydlig skyldighet att aktivt motverka rasism och andra former av intolerans.

I grundskoleförvaltningen bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete som syftar till att utvärdera och förbättra verksamheten. Det innebär bland annat att fördela resurser och organisera verksamheten utifrån lokala förutsättningar, men också att systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla verksamheten så att de nationella målen kan uppfyllas. Genom huvudmannens systematiska kvalitetsarbete följer förvaltningen, enligt en löpande ordning under fyra år, upp samtliga läroplansområden och därmed hur väl skolorna arbetar mot de olika delarna av läroplanen. Läroplansområdet normer och värden följs upp årligen. Uppföljningarna ligger till grund för förvaltningens vidare verksamhetsplanering.

Förvaltningen tillhandahåller stöd i det systematiska värdegrundsarbetet på flera sätt, bland annat genom workshops som erbjuds varje höst- och vårtermin. Insatsen innebär att deltagarna får handfast hjälp att arbeta med sitt värdegrundsarbete och koppla ihop det med kunskapsuppdraget i läsårsplanen.

I det systematiska värdegrundsarbetet, som också innefattar de aktiva åtgärderna i diskrimineringslagen ingår att årligen utgå ifrån samtliga diskrimineringsgrunder och nationella minoritetsperspektiv samt se till att de ingår i kartläggningar, analys, åtgärder och uppföljning, ett arbete som dokumenteras i skolans plan mot diskriminering och kränkande behandling (PDK). Central förvaltning följer upp och sammanställer samtliga skolors planer mot diskriminering och kränkande behandling, utefter ett antal sökord där etnicitet, religion, rasism ingår. Sammanställningarna utgör sedan ett underlag för förvaltningens insatser och stöd.

Utöver detta är förvaltningen lyhörd för lokala behov och erbjuder kontinuerligt stöd och insatser, med hjälp av olika professioner och funktioner inom och utanför förvaltningen. Under 2025 har förvaltningen möjliggjort för alla skolor att uppmärksamma nationella minoriteters högtidsdagar och minnesdagar genom måltid, där en meny samt stödmaterial

har tagits fram i samråd med representanter från minoriteterna. Förvaltningen arbetar med att omhänderta uppdrag inom området från kommunfullmäktige och ser stor vikt av att hålla i och skapa en struktur i arbetet över tid. En viktig samverkanspart i arbetet är Forum för levande historia. Föreslagna åtgärder bedöms ligga i linje med skolans grunduppdrag och det arbetet pågår och finansieras inom befintlig ekonomisk ram.

Grundskoleförvaltningen upplever planens styrning som stelbent då den slår fast specifika åtgärder och insatser som förvaltningen ska fokusera på och arbeta med under kommande år, i stället för att utgå ifrån kärnverksamhetens lokala förutsättningar och identifierade behov.

Den dubbla styrstrukturen, genom nationell reglering i lag och förordningar samt den kommunala styrningen genom kommunala mål och styrdokument, skapar en form av överstyrning som framstår som ett ineffektivt sätt att styra. Planens krav på uppföljning innebär en överhängande risk för ökad mängd administration i ett läge där förvaltningen behöver effektivisera utifrån minskat elevunderlag.

De föreslagna åtgärderna är i huvudsak identiska med de som föreslås i plan för att förbättra hbtqi-personers livsvillkor 2025-2028 som nämnden också fått på remiss. Om båda planerna antas riskerar det att förvärra de ovan beskrivna riskerna med ineffektiv styrning.

Grundskoleförvaltningens bedömning är att Göteborgs Stads plan mot rasism 2025-2028 ska avstyrkas.

Protokollsutdrag skickas till

stadsledningskontoret@stadshuset.goteborg.se (diarienummer SLK-2024-00154)

Maria Andersson

Förvaltningsdirektör

Helena Sjöberg

Avdelningschef Planering och Utveckling